

Kur'ân'ın Tefsirine Adanmış Bir Ömür: Musa Özdağ (1953-2023)

Şükrü Maden

Doğrusu akademik çalışmalarında pek çok İslâm âliminin hayatını ve tefsir yönünü anlatma fırsatı yakaladım. Ancak hiçbirinin başlığını yazmak bu yazı kadar zor gelmemişti. Musa Özdağ hocamız, Kur'ân'a adanmış ömrünü 6 Şubat 2023 tarihinde tamamlayarak âhirete irtihal etti. Kastamonu İmam Hatip Lisesi 9. sınıfta Arapça dersimize gelmesiyle tanıma fırsatı yakaladığım, üzerimde emekleri olan merhum hocamızdan öğle aralarındaki Kur'ân-ı Kerîm talimi, Cuma günü akşam ve Pazar günü öğle namazlarından sonra yaptığı tefsir derslerinden istifade etmeye çalışırdık. Kuvvetle muhtemel akademik hayatta tefsire olan ilgimizin kaynağını da bu dersler oluşturdu.

Musa Özdağ hocamız 1953 yılında Konya'nın Bozkır ilçesinin Bağyurdu (Sopran) Köyü'nde doğdu. İlkokul 4. sınıfta okurken babasının mesleği hasebiyle Kastamonu'ya geldi. İlkokul tahsilini burada tamamladı. Bir yıl Kastamonu Hepkebirler Kur'ân Kursu'nda Kur'ân-ı Kerîm eğitimi aldı. Orta ve lise eğitimini Kastamonu İmam Hatip Lisesi'nde gördü. Lise tahsilinin ardından bir yılı aşkın bir müddet imamlık yaptı. Daha sonra İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nü kazandı. 1979 yılında İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nün (günümüzdeki Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi) Tefsir-Hadis bölümünden mezun oldu. Özdağ, ilmi birikiminin temelini büyük oranda bu dönemde oluşturdu. Ardından Kastamonu'ya öğretmen olarak atandı. Memuriyetinin neredeyse tamamını Kastamonu İmam Hatip Lisesi'nde öğretmen olarak yürüttü.

Musa Özdağ hocamız, İmam Hatip Lisesi'nin ortaokul kısmını okurken son dönem gönüllü halk eğitimcilerinden Mehmed Feyzi Şallıoğlu (öl. 1989)¹ ile tanıştı. Onun bilgi

¹ Mehmed Feyzî Efendi hakkında Özdağ'ın yayınları dışında akademik ve biyografik pek çok çalışma yapılmıştır. Bazı akademik yayınlar için bk. Burhan Baltacı, "Şallıoğlu, Mehmet Feyzi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2010), 38/310; Hamdi Özden - Cengiz Çuhadar, "Kastamonulu Âlim Mehmet Feyzi Efendi'nin Fikir Dünyasında Devlet-Vatan ve Millet Kavramları", *Kastamonu Üniversitesi II. Uluslararası Şeyh Şa'bân-ı Velî Sempozyumu -Kastamonu'nun Manevi Mimarları-*, 2014, 133-145; Naile Baltacı, *Mehmet Feyzi Efendi'nin Hayatı ve Tasavvufî Görüşleri* (Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2015); İhsan Çapcıoğlu, "Sosyo-Kültürel Bütünleşmede Milli ve Manevi Değerlerin Rolü: Mehmet Feyzi Efendi Örneği", *III. Uluslararası Şeyh Şa'bân-ı Velî Sempozyumu: Kastamonu'da İlmî Hayat ve Kastamonu Âlimleri*, 2016, 515-521; Nail Karagöz, "Kastamonulu Mütefekkir Mehmet Feyzi Efendi'nin İlahi İrade ile İlgili Görüşleri", *III. Uluslararası Şeyh Şa'bân-ı Velî Sempozyumu: Kastamonu'da İlmî Hayat ve Kastamonu Âlimleri*, 2016, 532-541; Bekir Tatlı,

Doç. Dr., Karabük Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, sukrumaden@karabuk.edu.tr
Assoc. Prof. Dr., Karabuk University, Faculty of Islamic Sciences, Karabük/Turkey

*This article has been reviewed by at least one referee and scanned via a plagiarism software.
Bu makale en az bir hakem tarafından incelenmiş ve intihal yazılımı ile taranmıştır.*

Maden, Şükrü. "Kur'ân'ın Tefsirine Adanmış Bir Ömür: Musa Özdağ (1953-2023)". *Mutalaa* 3/1 (Haziran 2023), 45-51.

ORC ID: orcid.org/0000-0002-7165-6299
ROR ID: ror.org/04wy7gp54
DOI: doi.org/10.5281/zenodo.8077413

Geliş tarihi: 05.06.2023
Kabul tarihi: 16.06.2023

ve feyzinden istifade etti; gece-gündüz, yaz-kış yanında oldu. Muhabbet esaslı bu birliktelikleri Mehmed Feyzi Efendi'nin vefatına kadar sürdü. Nitekim Musa Özdağ üzerinde en fazla tesiri, hocası Mehmed Feyzi Efendi oluşturdu. Özdağ da Mehmed Feyzi Efendi'nin sözlerini neşredip şerh ederek görüşlerinin yaygınlaşmasında etkili olan kitaplar kaleme aldı. Özdağ, ayrıca Mehmed Feyzi Efendi'den -DİB. Mushafları Tetkik Heyeti Başkanlığı da yapan son devir kıraat âlimlerinden Hafız Ömer Aköz (öl. 1952)² kanalıyla gelen- "temsîlî kırâat"³ adı verilen Kur'ân tâlimi dersleri aldı. Özdağ, orta tahsilini devam ettirdiği dönemde de Hattat Emrullah Demirkaya'dan (öl. 1992)⁴ hüsn-i hat sanatını öğrenerek sülüs ve rik'a yazılarını ikmal etti.

Musa Özdağ hocamız bir süredir çektiği hastalığın akabinde 6 Şubat 2023 tarihinde vefat ederek rahmet-i Rahmân'a kavuştu. 7 Şubat'ta ailesi, öğrencileri, dostları ve sevenlerinin katılımıyla Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli Camii'nde ikinci namazına müteakip kılınan cenaze namazının ardından Kastamonu Gümüşlüce aile kabristanlığında toprağa verildi. Cenazesindeki muhteşem kalabalık 40 yılı aşkındır verdiği derslerin semeresi gibiydi.

Musa Özdağ hocanın en dikkat çekici yönlerinden birisi tedrisat konusundaki azminin ve emeklerinin büyüklüğüdür. Vaktinin büyük çoğunluğunu öğrencilerin eğitimine ve halkı irşada hasretmiştir. 1980 yılında Kastamonu İmam Hatip Lisesi'ne öğretmen olarak tayin olmasından 2023 yılında vefatına kadar 40 yılı aşkın bir süre boyunca çok bereketli ve dolu dolu bir meslek hayatı geçirmiştir. İmam Hatip öğrencilerine fi sebîlillâh, bitmek tükenmez bir azimle, öğle aralarında, akşam okul çıkışlarında ve hafta sonları Arapça, Tefsir, Hüsn-i Hat ve Kur'ân talimi dersleri vermiştir. Cuma akşamları halka açık Kur'ân sohbetleri, Pazar günleri de Ebü'l-Berekât en-Nesefî'nin (öl. 710/1310) *Medâriku't-Tenzîl ve Hakâiku't-Te'vîl* isimli eseri üzerinden tefsir dersleri yapmıştır. Emeklilik dönemini de tempolu ve yoğun ders faaliyetleriyle geçirmiş; bu dersleri vefatına yakın bir süreye kadar sürdürmüştür. Yine öğrencilerine özel gruplar halinde İslâmî ilimlere dair *Tefsîru'l-Celâleyn* (Mahallî-Süyûtî) ve *Risâletü'l-Münîra* (İbn Kemâl Paşa) gibi pek çok ilmî eseri okutmuştur.

Mehmet Feyzi Efendi'nin Sünnet ve Milli Birlik Anlayışı (Ankara: Altınordu Yayınları, 2018); Bilge Karadağ, *Mehmet Feyzi Efendi'nin Kur'an'ı Yorumlama İlkeleri* (Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018). Mehmet Feyzi Efendi'yi tanıyanların anılarının derlendiği bazı yayınlar için bk. Muzaffer Ertaş, *Mehmet Feyzi Efendi'den Hatıralar 1-2*, 2. Baskı (Ankara: Altınordu Yayınları, 2020); Rafet Küllüoğlu, *Feyzli Sözler* (İstanbul: Cihan Yayınları 1996); Vedat Kader, *Mehmet Feyzi Efendi Hazretleri'nden Bilgiler ve Belgeler [Notlar, Hatıralar]* (İstanbul: Vefa Yayınları, 2018).

² Hakkında bk. Abdülkerim Abdulkadiroğlu, "Aköz, Ömer Fazıl", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1989), 2/284-285; Ahmet Özdemir - Mehmet Uzun, "Kastamonulu Kıraat Âlimi Hafız Ömer Aköz", *Kastamonu Üniversitesi II. Uluslararası Şeyh Şa'bân-ı Veli Sempozyumu - Kastamonu'nun Manevi Mimarları-*, 2014, 209-217.

³ Temsîlî Kırâat; Kur'ân-ı Kerim'i ref-i savt (sesi yükseltmek) ve hafd-ı saft (sesi alçaltmak) esaslarına riayetle; ifade ettiği söz ve manaya uygun bir şekilde vurgulayarak okumaktır. Bu tür kırâatte amaç Kur'ân'ın söz ve manasını hem okuyanın ve hem de dinleyenin kavramasını sağlamaktır. Temsîlî kırâat hakkında detaylı bilgi için bk. Abdurrahman Çetin, *Kur'an Okuma Esasları* (Bursa: Emin Yayınları, 2014), 337-345; Ramazan Pakdil, *Ta'lim Tecvid ve Kıraat* (İstanbul: İFAV Yayınları, 2014), 214-227.

⁴ Hakkında bk. Abdülkerim Abdulkadiroğlu, "Kastamonulu Üç San'atkârimiz Hattat - Nakkaş (Nahhât) - Taş Ustası", *V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Maddi Kültür Seksiyon Bildirileri* (Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 1997), 21-23; Abdülkerim Abdulkadiroğlu, "Emrullah Demirkaya", *Kastamonulu Sanatçılar Albümü* (Ankara: Anıl Matbaacılık, 2005), 20-79; Burhan Baltacı - Cengiz Çuhadar - Mustafa Gezici, "Hattat Feride Hanım ve Hattat Emrullah Efendi (Demirkaya) Örneği Üzerinden Hat Sanatında Kastamonu" *Osmanlı'dan Günümüze Kur'an ve Hüsn-i Hat Sempozyum (01-03 Kasım 2013, Amasya) Bildiri Metinleri* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2017), 388-395.

Musa Özdağ ilme ve kitaplara düşkün, birikimli, kültürlü, prensipli, ferasetli, sabırlı, hoşgörülü, dürüst, cömert, fedakâr, mütevazı, misafirperver, milli duyguları yüksek ve son derece gayretli bir hoca idi. Kur'ân-ı Kerîm'i tefsir etmeye, esmâ-i ilâhiyenin tecellilerini anlatmaya doyamazdı. Hayatın çok değişik hallerini Kur'ân âyetleriyle ilişkilendirmeyi severdi. Dostlarını ve öğrencilerini takip eder, onları ziyaret ederdi. Hitabeti tek tip değildi; konunun içeriğine göre bir ton belirler; söz gelimi tefsir derslerinde cennetliklerin hallerini anlatırken imrendiren bir üslup takınır, kıyamet ve cehennem sahnelerine gelince celalli bir konuşma tarzı benimserdi. Soyut ve zor konuları güncel örneklerle izah etmekte başarılıydı. İzahlarında teşbihlere bolca yer verirdi. Nesri pek çok zaman secili (düzyazıdaki kafiye) idi. Özlü bir hocaydı; meselelere genel yaklaşımında ilgili hususun iç yüzünü, asıl mahiyetini önemserdi. Sureta ve sığ değil, derinlikli bir bakışa ulaşmayı hedefler ve tavsiye ederdi. Millî hassasiyetleri, tarih şuurunu ve Türk milletine sevgisi güçlüydü.

Özdağ arkasında nesillere kılavuz olacak, bu milletin ilim ve irfanına hizmet eden birçok eser bırakmıştır. Başta hocası Mehmet Feyzi Efendi'nin hayatını ve sözlerini neşr ve şerh ettiği çalışmalar olmak üzere, tefsir literatürü kapsamında değerlendirilebilecek çalışmalar ortaya koymuştur. Bunların bir kısmı kendi kaleminden çıkmış, bir kısmı ise öğrencilere ve halka yönelik derslerinin ses kayıtlarının kitaplaştırılmasıyla oluşmuştur. Dolayısıyla birinci tür yazılarında kitâbî, ikincilerde ise şifâhî üslup hakimdir. Ders kayıtlarının çözümü yapıldıkça yeni eserleri de Kutlu Bilgi Derneği tarafından neşredilmektedir. Özdağ'ın şu ana kadar yayınlanan eserleri ve kısaca tanıtımları şöyledir:

1. *Mehmed Feyzi Efendi'den Feyizler I-VIII*: Eserin ilk 6 cildi Hamle Yayınları (İstanbul, 1992-1998), 7. cildi Doğuş Yayınları (Adapazarı, 2002), 8. cildi de Kutlu Bilgi Yayınları (Kastamonu, 2007) tarafından yayınlanmıştır. Ayrıca eserin tamamı 2016 yılında Bekir Tatılı'nın editörlüğünde gözden geçirilerek 4 cilt halinde tekrar neşredilmiştir (Kastamonu: Kutlu Bilgi Derneği, 2016). Bu eserde merhum Özdağ, hocası Mehmet Feyzi Efendi'nin veciz sözlerini şerh etmiştir. Özdağ, ilgili sözleri genellikle İslâmî ilimler literatürü ve ıstılahlarıyla irtibatlandırarak detaylı bir şekilde izah etmiştir. Bu yönüyle eser, Özdağ'ın geniş ilmî kültür ve birikimini de yansıtan en önemli eseri olarak kabul edilebilir. Zira eserde tasavvuf, tefsir, akâid, kelâm, hadis, sünnet, fıkıh, Kur'ân tilaveti, ahlak, ibadet, salih amel, tarih, vatan sevgisi ve millî değerler gibi çok çeşitli alanlara dair geniş malumat ve orijinal değerlendirmeler bulmak mümkündür. Örneğin tasavvuf ilminin temel meselelerinden olan velâyet konusu 30 makam halinde çok geniş bir şekilde izah edilmiştir.⁵ Yine şeytanın tuzakları konusu,⁶ Kur'ân âyetleri ve hadis-i şerifler çerçevesinde oldukça detaylı bir şekilde işlenmiştir. Nitekim bu kısım -aşağıda da bahsedileceği üzere- okurların çokça ilgisini görmüş ve önemine binaen *Tuzaklar ve Uyarılar* adıyla müstakil olarak da basılmıştır (Kastamonu, 2023).

2. *Feyizlerden Damlalar* (İstanbul: Hamle Yayınları, 1994): Eser Özdağ'ın, hocası Mehmet Feyzi Efendi'nin sohbetleri sırasında tuttuğu notlardan derlenmiştir. Mehmet Feyzi Efendi'nin iman, ibadet, ahlak, Kur'ân-ı Kerîm, Hz. Peygamber (as), ilim, âlimler, mârifetullâh, yaratılış, vatan ve millet sevgisi gibi konulara dair 900'e yakın veciz sözünü içermektedir. Özdağ eserin önsözünde, bu kitapta yer verilen sözlerin Mehmet Feyzi Efendi'nin bizzat kendisine sağlığında iken gösterilerek tashihlerinden geçmiş notlardan

⁵ Bk. Musa Özdağ, *Mehmet Feyzi Efendi'den Feyizler* (Kastamonu: Kutlu Bilgi Derneği, 2016), II/255-665, III/19-177.

⁶ Bk. Özdağ, *Mehmet Feyzi Efendi'den Feyizler*, IV/263-623.

derlendiğini ifade etmiştir. Özdağ ayrıca eserdeki her bir vecizeye -siyak ve sibakları yer almadığından maksadının dışında anlaşılmasının önüne geçmek için- konusu itibarıyla başlık verildiğini belirtmiştir. Eserin başında Mehmet Feyzi Efendi'nin hayatıyla ilgili bir kısım bulunmaktadır. Eser daha sonra *Feyizler Sultanı Mehmet Feyzi Efendi* isimli eserle birlikte tekrar basılmış (Kastamonu: Kutlu Bilgi Yayınları, 2010), ancak bu yeni baskıda, önceki baskının tertibi değiştirilerek Mehmet Feyzi Efendi'nin sözleri, konularına göre tasnif edilmiştir.

3. "Mehmed Feyzi Efendi'nin Manevi Kimliği ve Tasavvufi Yönü" (İstanbul: Ziya Ofset, 1998, s. 55-70): 8 Mart 1998 tarihinde Kastamonu'da Mehmed Feyzi Efendi'yi Anma Programı çerçevesinde düzenlenen *Mehmed Feyzi Efendi'nin Feyiz Pınarı Sempozyumu*'nda sunulmuş bir metindir. Özdağ bu yazısında Mehmet Feyzi Efendi'nin meşrebini kendisinden nakille şu üç esasta özetlemiştir: Güzel huylar ve makbul davranışlar konusunda Hz. Peygamber'in sünnetine ittiba; yeme, içme, giyim ve kuşamanın helalden olması; her türlü işte ihlâs üzere olmak (s. 56). Özdağ, ayrıca Mehmet Feyzi Efendi'nin hayatının değişik aşamalarını *Hubbîlik-Cübbîlik-Sükûtîlik-Türâbîlik* şeklindeki tasavvufi kavramlarla ifade ettiğini anlatmıştır (s. 65-69).

4. *Duygular ve Düşünceler* (Konya: Damla Ofset, 2005): Eser, Özdağ'ın halka açık olarak yaptığı derslerde dinleyicilerin tuttuğu notlar üzerinden telif ettiği veciz sözlerden oluşmaktadır. Eserin daha sonra ilaveli bir baskısı daha gerçekleşmiştir (Ankara: Altınordu Yayınları, 2021).

5. *Kavramlar ve Yorumlar* (Konya: Damla Ofset, 2005): Özdağ, önsözde bu kitabın *Duygular ve Düşünceler* isimli eserinin bir devamı niteliğinde olduğunu ifade etmiştir. Her iki eser de din, insan, toplum, ahlak, tarih vs. çok çeşitli konulardaki veciz sözleri ihtiva etmektedir.

6. *Feyizler Sultanı Mehmet Feyzi Efendi* (Kastamonu: Azim Ofset, ts.): Eser Kastamonu Belediyesi'nin talebi üzerine roman üslubu üzere kaleme alınmış olup Mehmet Feyzi Efendi'nin hayatını anlatmaktadır. Eserin bu baskısı tükenince Kutlu Bilgi Derneği tarafından yazarın *Feyizlerden Damlalar* isimli eseriyle birlikte yeniden basılmıştır (*Feyizler Sultanı Mehmet Feyzi Efendi ve Feyizlerden Damlalar*, Kastamonu: Kutlu Bilgi Yayınları 2010).

7. *Gönlün Huzur Perdeleri: Namaz* (İstanbul: Pasifik Ofset, 2017): Bu kitap merhum Özdağ'ın Cuma günleri halka açık olarak yaptığı Kur'an sohbetlerinden beşinin ses kayıtlarının yazıya geçirilmesiyle oluşmuştur. Fâtiha sûresi ile Bakara sûresinin 1-29, 49-59. ayetleri merkezinde yapılan bu konuşmaların ana teması namaz ibadetidir. Eserde namazın kulun manevî tekâmülündeki etkisine dair önemli tespitler yapılmıştır.

8. *Evrenin Son Devresi -Nesefî Tefsiri'nden Vâkıa Suresi (Tercüme ve Yorum)- I-II* (Ankara: Altınordu Yayınları, 2018): Bu eser, Özdağ'ın Nesefî'nin *Medârikü't-Tenzîl* isimli eseri üzerinden Pazar günleri halka açık olarak gerçekleştirdiği tefsir derslerinin kayıtlarının Vâkıa sûresiyle ilgili kısmının kitaplaştırılmış halidir. 2 ciltten müteşekkildir. Özdağ, bir taraftan *Medârikü't-Tenzîl* metnini tercüme ederken bir taraftan şerh etmiş, ayrıca İslâmî ilimlerin verilerinden yararlanarak ilgili âyetler hakkında kendine ait güncel yorumlar ortaya koymuştur.

9. *Hikmet Deryasına Yolculuk* (Ankara: Altınordu Yayınları, 2021): Bu eser Özdağ'ın Cuma günleri yaptığı Kur'an sohbetlerindeki konuşmaları esnasında öğrencileri Mehmet Uzun

ve Dilek Uzun'un tuttuğu notların kitaplaşmış halidir. Özdağ'ın bu eserde derlenen sohbetleri, Kur'ân'ın Bakara sûresinin 231. âyetinden Âl-i İmrân sûresinin 102. âyetine kadarki kısmıyla ilgilidir. Eserin başında merhum Özdağ'ın bir de takriz yazısı bulunmaktadır.

10. *Maşheri Yapılanma: Kıyamet -Nesefî Tefsiri'nden Kıyamet Suresi (Tercüme ve Yorum)-* (Ankara: Altınordu Yayınları, 2021): Bu eser de merhum Özdağ'ın Nesefî'nin *Medârikü't-Tenzil*'ine dair halka açık olarak yaptığı derslerin kayıtlarının yazıya geçirilmesiyle oluşmuştur. *Nesefî Tefsiri*'nin Kıyamet sûresiyle ilgili kısmın tercümesi, şerhi ve sûrenin Özdağ'a ait yorumunu içermektedir.

11. *Tuzaklar ve Uyarılar* (Ankara: Altınordu Yayınları, 2023): Yukarıda da bahsedildiği üzere esasında Özdağ'ın *Mehmed Feyzi Efendi'den Feyizler* isimli eserinin bir bölümü olan bu kitapta şeytanın tuzakları konusu, Kur'ân âyetleri ve hadisler çerçevesinde çok detaylı bir şekilde incelenmiştir. Eserde cin ve şeytan kavramı üzerinde durulduktan sonra, Şeytanların ayartma ve aldatmada kullandıkları yöntemler 44 başlık altında ortaya konulmuştur. Kanaatimizce bu kitap, detayı ve derinliği itibarıyla tefsir alanında önemli bir boşluğu dolduran, ele aldığı konu bakımından da henüz aşılmamış ciddi emek mahsulü bir çalışmadır.

12. *Din ve Millete Dair Duygular Yönelişler* (Kastamonu: Hilal Kitap Kırtasiye, 2023): Eser Özdağ'ın din ve millet üzerine Tokat, Karabük ve Kastamonu'da verdiği konferanslar ile diğer eserlerindeki aynı konuya dair yazıların bir araya getirilmesinden oluşmuştur.

Musa Özdağ hocanın şiirden de behresi vardı. *Gitti Efendim, Feyizler Şehri Kastamonu, Bir Dua Bir Niyaz, Demem* isimli şiirleri bunun en açık kanıtıdır.⁷ Yine Özdağ'ın bazı eserlerinin içinde irili ufaklı beyit ve kıt'alara rastlamak mümkündür. Ayrıca Özdağ'ın bazı hüsn-i hat çalışmaları bulunmaktadır.

Merhum Özdağ'ın derslerinin ses ve görüntü olarak kayıt altına alınmış olması önemli bir fırsattır. Tutulan kayıtların çözümü ile bu eserlerin çok sayıda cilde ulaşacağı anlaşılmaktadır. Temennimiz bu kayıtların bir an evvel sağlıklı bir şekilde kitaplaştırılması ve bu kitaplar üzerine incelemeler yapılmasıdır. Kanaatimizce Özdağ'ın tefsir anlayışı, din ve hayata dair orijinal yorum ve tespitleri, milliyetçilik anlayışı, dil ve üslubu, mârifetullâh anlayışı, esmâ-i ilâhiyenin tecellilerine dair izahları, âhiret ahvalinin nasrlara dayalı tasviri ve daha pek çok hususta eserlerinin incelenmesi Özdağ'ın literatüre katkılarını ortaya koyacaktır.

Ömrü talebe okutmakla geçen Musa Özdağ hocamızı hayırla yâd ediyor, Yüce Rabbimizden rahmet diliyorum. Ruhu şâd, mekânı cennet olsun.

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Yazar(lar) / Author(s): Şükrü Maden.

⁷ Bu şiirler için bk. Musa Özdağ, *Kavramlar ve Yorumlar* (Konya: Damla Ofset, 2005), 298-300; a.mlf., *Feyizler Sultanı Mehmet Feyzi Efendi ve Feyizlerden Damlalar* (Kastamonu: Kutlu Bilgi Yayınları, 2010), 13-14, 293-303.

Şükürü Maden

Finansman / Funding: Yazarlar, bu araştırmaı desteklemek için herhangi bir dış fon almadıklarını kabul ederler / The authors acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Kaynakça

Musa Özdağ ile yapılan söyleşiler:

- <https://www.youtube.com/watch?v=OfBWV31FBo4> (erişim tarihi: 26.05.2023).
https://www.youtube.com/watch?v=L_9mDwlFkpw (erişim tarihi: 26.05.2023).
<https://www.youtube.com/watch?v=Win2G8Krh7k> (erişim tarihi: 27.05.2023).
- Abdulkadiroğlu, Abdülkerim. "Aköz, Ömer Fazıl". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 2/284-285. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1989.
- Abdulkadiroğlu, Abdülkerim. "Kastamonulu Üç San'atkârimiz Hattat - Nakkaş (Nahhât) - Taş Ustası". V. *Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Maddî Kültür Seksiyon Bildirileri*. 19-35. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 1997.
- Abdulkadiroğlu, Abdülkerim. *Kastamonulu Sanatçılar Albümü*. Ankara: Anıl Matbaacılık, 2005.
- Baltacı, Burhan. "Musa Özdağ Hocamız'ı Uğurlarken (1953-2023)". *Kastamonu Nasrullah Gazetesi* (08.02.2023). <https://www.nasrullahgazetesi.com/yazi/musa-ozdag-hocamizi-ugurlarken-1953-2023-552.html> (erişim tarihi: 05.06.2023).
- Baltacı, Burhan. "Musa Özdağ Hocamızın İlmi Çalışmaları". *Mustafa Gezici ile Biz Bize TV 366'nın Tarih, Kültür, Sanat ve Edebiyat Programı*. https://www.youtube.com/watch?v=2SNGH_oy7WY (erişim tarihi: 06.06.2023).
- Baltacı, Burhan - Cengiz Çuhadar - Mustafa Gezici. "Hattat Feride Hanım ve Hattat Emrullah Efendi (Demirkaya) Örneği Üzerinden Hat Sanatında Kastamonu". *Osmanlı'dan Günümüze Kur'an ve Hüsn-i Hat Sempozyum (01-03 Kasım 2013, Amasya) Bildiri Metinleri*. 375-396. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2017.
- Baltacı, Burhan. "Şallıoğlu, Mehmet Feyzi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 38/310. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2010.
- Baltacı, Naile. *Mehmet Feyzi Efendi'nin Hayatı ve Tasavvufî Görüşleri*. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2015.
- Çapcıoğlu, İhsan. "Sosyo-Kültürel Bütünleşmede Milli ve Manevi Değerlerin Rolü: Mehmet Feyzi Efendi Örneği". III. *Uluslararası Şeyh Şa'bân-ı Velî Sempozyumu: Kastamonu'da İlmi Hayat ve Kastamonu Âlimleri*. ed. Ali Rafet Özkan. 515-521. Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Yayınları, 2016.
- Çetin, Abdurrahman. *Kur'an Okuma Esasları*. Bursa: Emin Yayınları, 2014.
- Ertaş, Muzaffer. "Yazarı Takdim" 9-12. Özdağ, Musa. *Feyizler Sultanı Mehmet Feyzi Efendi ve Feyizlerden Damlalar*. Kastamonu: Kutlu Bilgi Yayınları, 2010 içinde.
- Ertaş, Muzaffer. *Mehmet Feyzi Efendi'den Hatıralar 1-2*. Ankara: Altınordu Yayınları, 2. Baskı, 2020.
- Kader, Vedat. *Mehmet Feyzi Efendi Hazretleri'nden Bilgiler ve Belgeler [Notlar, Hatıralar]*. İstanbul: Vefa Yayınları, 2018.
- Karabulut, Fatıma Melek. "Can Babam". *Kastamonu Doğru Söz Gazetesi* (10.02.2023). <https://dogrusozgazetesi.com/makale/228/can-babam> (erişim tarihi: 05.06.2023).
- Karadağ, Bilge. *Mehmet Feyzi Efendi'nin Kur'an'ı Yorumlama İlkeleri*. Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Karagöz, Nail. "Kastamonulu Mütefekkir Mehmet Feyzi Efendi'nin İlahi İrade ile İlgili Görüşleri". III. *Uluslararası Şeyh Şa'bân-ı Velî Sempozyumu: Kastamonu'da İlmi Hayat ve Kastamonu Âlimleri*. ed. Ali Rafet Özkan. 532-541. Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Yayınları, 2016.
- Küllüoğlu, Rafet. *Feyizli Sözler*. İstanbul: Cihan Yayınları 1996.
- Özdağ, Musa. *Feyizler Sultanı Mehmet Feyzi Efendi ve Feyizlerden Damlalar*. Kastamonu: Kutlu Bilgi Yayınları, 2010.
- Özdağ, Musa. *Kavramlar ve Yorumlar*. Konya: Damla Ofset, 2005.
- Özdağ, Musa. *Mehmet Feyzi Efendi'den Feyizler I-IV*. Kastamonu: Kutlu Bilgi Derneği, 2016.
- Özdemir, Ahmet - Mehmet Uzun. "Kastamonulu Kıraat Âlimi Hafız Ömer Aköz". *Kastamonu Üniversitesi II. Uluslararası Şeyh Şa'bân-ı Velî Sempozyumu -Kastamonu'nun Manevi Mimarları-*. 209-217. Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Yayınları, 2014.
- Özden, Hamdi - Cengiz Çuhadar. "Kastamonulu Âlim Mehmet Feyzi Efendi'nin Fikir Dünyasında Devlet-Vatan ve Millet Kavramları". *Kastamonu Üniversitesi II. Uluslararası Şeyh Şa'bân-ı Velî Sempozyumu - Kastamonu'nun Manevi Mimarları-*. 133-145. Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Yayınları, 2014.
- Pakdil, Ramazan. *Ta'lim Tecvid ve Kıraat*. İstanbul: İFAV Yayınları, 2014.
- Tatlı, Bekir. *Mehmet Feyzi Efendi'nin Sünnet ve Milli Birlik Anlayışı*. Ankara: Altınordu Yayınları, 2018.